

Karsholtia marianii

Månlavmal

Fjärilar, Malar m.fl.

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Tineidae (äkta malar), **Släkte:** *Karsholtia*, **Art:** *Karsholtia marianii* - månlavmal (Rebel, 1936) **Synonymer:** *Tinea marianii* Rebel, 1936, *Tinea lunatella* Benander, 1939, *Infurctinea marianii* (Rebel, 1936), *Karsholtia lunatella* (Benander, 1939)

Kännetecken

En orangetonad mal med en svart, distinkt bakkantsfläck på framvingen. Fläcken har formen av en halv månskära. Fjärilen är sällsynt och har hittats i lövskogar i sydligaste Sverige.

Vingspann 8–11 mm. Huvudet är gulvitt och mellankroppen beige med orange ton. Antennen är tre fjärdedelar av framvingens längd. Den är brun, mörkare vid basen, men antennfästet (scapus) är gräddvitt med några mörka fjäll. Framvingen är ganska matt och ljust orangebrun. På framkanten finns en oregelbunden, långsträckt, svart fläck strax utanför vingbasen, en fyrkantig fläck vid två tredjedelar från vingens bas och ytterligare två fläckar, en svartaktig och en ljusbrun fläck före spetsen. På bakkanten finns en distinkt, svartaktig fläck i form av en lutande, halv månskära ungefär vid två femtedelar från vingens bas. I fransarna finns en mörk delningslinje som genomskärs av 2–3 ljusa strimmor. Bakvingen är högst tre gånger så lång som bred och mörkt gråbrun.

Genitalier: Hos hanen har uncus formen av två sammanväxta lobber med parallella sidor och med täta, korta borst. Genitalklaffen är böjd. Vinculum har en tydlig saccus. Aedeagus är rak och ganska liten. Hos honan saknar de främre apofyserna förgrening vid basen. Ostium är mycket svagt markerat. Den sjunde bukplåten har en förstärkt bakkant. Endast den yttre delen av hongenitalien visas på bild, dvs. corpus bursae visas inte.

Utbredning och status

Månlavmal är sällsynt och i Sverige bara känd från östra Skåne (Trolle Ljungby och Västra Vram), östra Småland (Mönsterås) och mellersta Öland. Arten upptäcktes första gången i Sverige i Mönsterås 1921 av Per Benander. Därefter har den påträffats på några få platser i sydöstra Sverige. Mest hittar man den i södra delen av Mittlandsskogen på Öland, och sammanlagt torde bara ca 20 exemplar ha påträffats i vårt land. I Danmark är den funnen på åtminstone ett tiotal platser i sju provinser. I Norge upptäcktes arten 1990 i Kristiansand, Vest-Agder och har även påträffats i Telemark. Den saknas i Finland och Baltikum och har en rent västlig utbredning i övriga Europa. Där den hittills endast påträffats i Tyskland, Frankrike och Österrike. Utöver dessa länder har den hittats på Sicilien, långt ifrån det övriga utbredningsområdet.

Ekologi

Månlavmal kan påträffas i hässlen och ljusa lövskogar. Den flyger nattetid från mitten av juni till in i augusti men kan också skrämmas ut från trädstammar under dagtid. Artens livscykel är ofullständigt känd. Larven lever i en spindelvävsliknande väv i svampangripet trä och kan påträffas i habitat med exempelvis döda grenar av hassel *Corylus avellana*. På Öland och i Danmark har larverna bara observerats i hasselnår men i Norge har malen kläckts från grenar av asp *Populus tremula*. I östra Skåne har månlavmal iakttagits dels i utkanten av en dunge med lavbevuxna jolstrar *Salix pentandra*, dels på ett hygge i bokskog.

Hot

Avverkning av hasselskogar (hässlen) för fritidsbebyggelse eller energiändamål.

Åtgärder

Avverkning av hässlen bör undvikas, i varje fall där månlavmalen förekommer. Länsstyrelserna i de aktuella länen bör informeras om var månlavmal har hittats, förslagsvis genom Artportalen, så att de kan underrätta markägaren och rekommendera försiktighet vid eventuella ingrepp inom de områden där fjärilen finns. En studie av den svenska förekomsten borde genomföras så att man får veta hur vanlig eller sällsynt denna internationellt sällsynta fjäril i verkligheten är. Kanske kunde feromon användas vilket har visat sig effektiv då man vill undersöka förekomsten av andra arter inom familjen äkta malar.

Övrigt

Namngivning: *Karsholtia marianii* (Rebel, 1936). Originalbeskrivning: *Tinea marianii*. Ztschr. Wien. Ent. Ges. 21: 23–24. Synonym: *Tinea lunatella* Benander, 1939.

Etymologi: marianii = efter den sicilianske entomologen Mario Mariani (1898–1965).

Uttal: [Karshóltia mariánií]

Litteratur

Aarvik, L. et al. 2000. *Catalogus Lepidopterorum Norvegiae*. Zoologisk Museum, Universitetet i Oslo. 192 s.

Bengtsson, B. Å. 2008. *Karsholtia marianii*, månlavmal s. 422. – I: Nationalnyckeln till Sverige flora och fauna. Fjärilar: Käkmalar-säckspinnare. Lepidoptera: Micropterigidae–Psychidae. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Fauna Europaea (mars 2012). (Utbredningskarta - Europa)

Svenska fjärilar (mars 2012).

Författare

Bengt Åke Bengtsson & Göran Palmqvist 2008 (Kännetecken och Ekologi) och Bengt Å. Bengtsson 2012 (Naturvårdsinformation; Hot och Åtgärder och Utbredning).